

Ad
ORATIONEM,
De
JUDICIO ÆQVI-
TATIS IN DISSEN-
SU CIRCA SACRA,

*Inchoandis cum B. D. Lectionibus
Theologicis*

præmittendam

d. 24. April. MDCCV.

invitat

MICHAEL FÖRTSCH,
THEOL. D.

& Prof. Prim. Senior & Decanus h. t. Facultatis suæ.

J E N Æ,
LITERIS WERTHERIANIS.

Coll. diss. A
168, 4

Diss. A. 168 (4)

ἢ κρείεε καὶ ὄψιν ἀλλὰ τὴν δικαίαν
 κρείων κρείεε. *Ne iudicetis secundum aspe-*
ctum, sed iudicium, quod iustum, est iudi-
cate. Monitum est Christi iustissimi Ju-
 dicis *Job. VII, 24.* partim in iustæ defen-
 sionis adversus hostes subsidium, partim
 etiam in communes usus, regulamque æquitatis & Justi-
 tiæ proditum: eò sollicitiùs meditandum, quò difficilius
 videtur *carni*, obsequia præstare. *Magni, sanè, laboris est,*
vitium quod Dominus hoc loco notavit, evadere in præsen-
ti seculo, nimirum non personaliter iudicare, sed rectum
iudicium retinere. ut scribit *Augustinus Tractatu XXX. in*
Joh. Interpres hoc loco non ad literas & apices, sed sen-
 sum ipsamque rem respiciens. Nam quod in fontibus
 extat: καὶ ὄψιν *secundum aspectum, speciem, faciem,* id
 eò utique spectat, ne vero & interiori Funda-
 mento recti iudicii insuper habito favorem erga personas
 vel odium quis substituatur. Sanaverat Christus langui-
 dum in die Sabbathi, quo verò beneficio Sabbathum
 ipsum violasse, criminabantur Judæi; at Ille rudem blas-
 phemiam efficaci argumento retudit, à *circumcisionis* ope-
 re desumpto. Nam si hoc, quo particula tantum cutis
 abscindebatur, non profanata fuit sancta dies Domini;
 multò minus illo, quo totus homo fuit sanatus. Rursus:

si Mo-

si Mosen, (ita Cyrillus Alexandrinus nervum exhibet) qui propter circumcisionem à patribus traditam legem de Sabbatho dissolvit, nequaquam prævaricatorem esse putatis; Filium quoque unigenitum, qui quæ pater facere solet, facit, ab omni absolvite crimine: Si verò solum Filium condemnatis, Mosen, quamvis simile fecerit, absolventes, nonne secundum faciem, lege sprete, iniquè iudicatis? quippe in lege speciatim vetitum erat, ne personam in iudiciis respicerent. Deut. I, 17. & XVI, 19. לֹא תִפְרוּ פְנֵי אִישׁ
 q. d. ne agnoscatis id quod ob oculos est, & externa duntaxat specie se ingerit, pro fundamento iudicii vestri, sed interiora, rem ipsam, uti est, expendite, indeque sententiam vestram expromite, tum in iudiciis publicis, tum privatis. Κρίσιν δικαίαν vocat Salvator noster, iustitiæ normam commendans, ne vitium affectûs abundet, vel superficialia cogitatio officii sanctitudinem fœdet, externa specie nixa, quæ interiora, certiora & solidiora sectari debebat. Inde Chrysostomus adcurata hoc loco brevitate commentatur: Non propterea quod Moses apud vos maioris est authoritatis, feratis sententiam, ἀλλ' ἀπὸ τῆς τῶν πραγμάτων φύσεως: hoc enim est demum iustè indicare. Ipsa nimirum, rerum, de quibus agitur, natura & conditio solidum suppeditat recti, veri & iusti iudicii fundamentum, non illud, quod est κατ' ὄψιν, cuius ista ponit exempla luculentus pariter & adcuratus Scripturarum commentator Joannes Brentius; si quis in civili iudicio consideret in accusatore non causam ipsam, & omnes circumstantias eius, sed vel externam tantum facti absurditatem, qualis sese prima facie in reo offert: vel accusatoris eloquentiam, ac pronunciet ex eo pro accusatore adversus reum. Aut, si quis ex scriptura sentiat, Deum externos pedes habere, quod

scriptura dicat, Deum descendisse de caelo, & vidisse adificium turris Babylonica: aut si quis de proximo suo iudicet secundum unius aut alterius invidi maledicentiam. Adde plura: veluti si quis in omni causa & controversia τὸ πῆλ'ον legis, non ultimam legis voluntatem respiciat, ubi illud quidem in oculos & sensus cadit, hoc verò à legislatore intenditur: è circumstantiis, rei naturâ, antecedentibus & consequentibus colligendum. Absit ergò cœcus favor in iudicando, qui falsa, sana & inania ad clientis, vel amici causam provehendam arripit: odium & invidia, quæ speciem meram, ancipites rumores in fulcimenta pravi iudicii rapiunt. Absit ignorantia, quæ temerariè provolat ad iudicia perversa: imprudentia, quæ circumstantias rei, iustum finem, Dei gloriam proximique salutem non ponderat. Cedat avaritia, quæ mercenarios alit, non æquos iudices; metus, qui ab officii decore absterrere solet. Hæc enim potissimum sunt iusti, recti & veri iudicii impedimenta. Conf. Nicolai Hemmingii utiles hoc loco observationes. Adsit igitur ex adverso voluntas prompta & expedita suum cuique tribuendi, quod iustitiæ munus est: Veracitas & candor, quæ mendacia, artes, speciem, prætextuum pigmenta respuit: industria & sagacitas, quæ interiora penetrantur, secreta recluduntur, ipsaque rerum & personarum natura & conditio non ὀψις tantum dignoscitur. Superet pietas, cuius instinctu mens religiosa Numinis maiestatem constanter præ oculis habet, Caritas, quæ patiens est, benigna, non invida, non procax, quæque non inflatur: non fastidiosa, nec quærens sua: non irritatur, nec malum cogitat, nec de eo quod iniquum est & iustitiæ adversum, gaudet, sed veritatis fructibus recreatur, non suspi-

CAX

causæ, sed suffert, credit, sperat, sustinet. 1. Cor. XIII, 4. & seqq. Accedat denique prudentia, quæ circumstantias è cubilibus suis evolvit, præsentia intuetur, futura prospicit, præterita repetit, denique cuncta ad veram utilitatem dirigit: veram, inquam, non quæ præsentis specie intumescit, sed & in futurum se dispensat, nec quæ ex iniquo vim suam trahit, quomodo calliditas potius esset, quam prudentia. Sic intra rectos limites decurret iudicium, ususque regulæ Christi se diffundet in omne vitæ genus statumque inque negocia cuncta, publica & privata, *civilia & Ecclesiastica*. Quemadmodum verò iniustissimæ in Jesum eiusque doctrinam, censuræ indeque secutæ persecutiones accelerabant exitium & Judæis prænuncii extantiores erant secuturæ fatalis plagæ: ita profectò contemptus divinæ regulæ de pio, æquo, iusto iudicio super Christi ministris eorumque doctrina & officio; unde lites, æmulationes invidia & scandala oriuntur summa, ut experientia testatur, character adhuc est miserrimi statûs Ecclesiæ: neque illi facilè quicquam magis nocuit, quàm *iniqua ista iudicia*, vel affectu impotenti protrusa, vel ab ignorantia exclusa, vel impietate denique præcipitata. Non loquor de publicis illis præcisè, ubi civiles discutiuntur causæ, sed illis, quæ privati produnt de aliis: Doctores de Doctoribus, eorumque maximè doctrinis, donis, virtutibus & vitiis. *Eusebius lib. VIII. Hist. Eccles. cap. 1. & II.* repetit pristina Ecclesiæ halcyonia, novasque in illa turbas & bella intestina gravissima iræ divinæ incentiva. Ibi Imperatorum laudat benignitatem erga nostrates, singularem erga christianam religionem affectum, libertatem christianorum in publicis religionis exercitiis: Amorem quo Christianos complectebantur domini sibi subiectos; ho-

norem, cultum ac benevolentiam, ab omnibus tam privatis, quam provinciarum Rectoribus delatam singulis Ecclesiarum Antistitibus: ingentem converforum ad fidem numerum, illustres populorum conventus in ædibus sacris: quo factum, ut priscis ædificiis non contenti, spatiofas in singulis urbibus ab ipsis fundamentis extruerent Ecclesias. Hic verò, ubi ad tristem Ecclesiæ statum transgreditur, inter causas illius memorat, quod alter alteri invideret, & se mutuo convitiis insectarentur, cum bella gererentur intestina, verbis tanquam armis quibusdam hastisque se mutuò vulnerantes, quòd Antistites adversus Antistites iurgia ac tumultus agitent. Atque tum ait, divina ultio sensim ac moderatè in nos cœpit animadvertere; tum nempe, cum Ecclesiæ Doctores atque Episcopi *invidia*, *obtreccionibus* atque iniquis iudiciis se mutuò infestarent & persequerentur, cum pastores spreta religionis regulâ, mutuis inter se contentionibus decertarent, nihil aliud quàm iurgia, minas æmulationem, odia ac mutuas inimicitias spirantes. Neque tamen iniquus statim iudex est vel regulæ Christi adversatur, qui pium in iudicando zelum prodit, si causa ita postulet: veluti si noxios quis spargat errores, scandala præbeat Ecclesiæ vita & doctrina. Nam hic sub prætextu prudentiæ & charitatis silere, falsis doctoribus moderationis specie adulari, errores excusare, novitatum periculorum cursum non impedire, gravia momenta, doctrinam concernentia nugas & verborum concertationes proclamare, libertatem sentiendi laudare, pacem iactare & similia, esset prodere causam divinam, lupis oves relinquere, privata publicis, temporalia æternis antepondere. Cum *Arius* hæresin suam divulgaret, *Consilium* verò *Nicenum*

cenum voce ὁμοσίᾳ fraudes & effugia elideret, inter varias tūm exortas sententias, multi erant, qui nugas esse putabant τριβεβαῖ περὶ τὰς τοιαύτας ἔριδας τῶν λόγων, ut scribit *Sozomenus. Hist. Eccles. III, 12.* Aulis. haud inusitatum est τὸ ἐπέχειν in summis Doctrinae capitibus, & sententiam, iudicium vel inquisitionem etiam rerum divinarum declinare, quemadmodum Gallion ille fecit, Achaiae Proconsul, Judæis oblocutus: *si quaestio est de sermone, nominibus ac lege vestrate, vos ipsi videritis, iudex enim ego horum nolo esse. Act. XVIII, 15.* Complures in iis causis, quibus non debebant, Gamalielis captant consilium, & per κακοζηλίαν quandam dicunt: *sinite illos: si ex hominibus consilium est, aut opus hoc; dissolvetur, sin ex Deo; non potestis dissolvere. Act. V, 39.* Nam si Gamaliel præter prudentiam & doctrinam etiam pietatis dono fuisset præditus, non dubitasset in consilio, utrum opus illud Apostolorum ex hominibus, an ex Deo originem duceret, nec mentione seditiosorum Theudæ & Judæ Galilæi illud quasi seditiosum, sugillasset, sed ingenuè fuisset confessus, id quod res est, videlicet, opus Apostolorum esse divinum negotium, nec ullum hominem, quamvis potentem suis viribus aut persecutionibus ipsum impedire aut dissolvere posse: denique omnes in Senatu præsentibus exhortatus fuisset, ut prædicationi Apostolorum fidem adhiberent, & Jesum Christum verum illum Messiam amplecterentur, quò & spei salutem consequerentur: ut graviter & ex vero scribit *Brentius.* Neque enim vel iudicium declinandum vel suspendendum in sacris, ubi periculum animæ in mora est. Intendendæ vires: indaganda veritas, nec deserenda causa Dei, sed id quod rectum, verum, iustum est, iudicandum: Episcopo præsertim & fideli animarum custodi. Nec *persona* respicienda

da

da secundum exteriora quædam, nec cœcus amor pietati in Deum præiudicare debet. Triumphet veritas, ut Dei Maiestas in veneratione maneat: flagret charitas, ne officium erga proximum & erga fratrem deficiat: Vigilet prudentia, ut iustus scopus obtineatur. Rejiciendi errores & confutandi ex scripturis, sed quantum ad errantes, cum piis Confessoribus inter *simplices & pertinaces ac pervicaces doctores ac blasphemos*, distinguendum: tolerandi illi, instruendi, & quantum fieri potest adducendi: his verò os obturandum, coercenda imprudentia, audacia. Sunt erga hostes quoque veritatis officia exercenda, sed alia adversus fratres à nobis dissentientes, ubi fundamentum salutis & doctrinæ in salvo manet, in modo verò proponendi, & annatis quæstionibus ac similibus dissensus est. De quo autem uberius in ipsa oratione differemus, ea fini, ut singulis constet luculentius, quomodo & veritatis & charitatis destinatione gravissimum munus à SERENISSIMIS ACADEMIÆ NUTRITORIBUS Nobis demandatum aggrediamur, inde & pia vota nuncupabimus, cui proposito ut MAGNIFICUS ACADEMIÆ PRO-RECTOR, Illustrissimi Comites, Venerandi Academiae Proceres, omnesque literarum sacrarum fautores & cultores suffragentur, & de *iudicio* æquitatis in dissensu circa sacra differentem gratiosè ac benevolè audiant, etiam atq; etiam rogo atque obsecro. Perscriptum

d. 19. April. A. MDCCV,

ORATIO
De
JUDICIO
ÆQVITATIS
IN DISSENSU
CIRCA SACRA

habita

à

MICHAELE FÖRTSCHIO,

SS. TH. D.

cum

Cathedræ Academicæ Theologicæ Tübingensi
valediceret,

&

Vocatus Professor Th. Primarius
Jenensem primùm conscenderet.

d. XXIV. April. A. MDCCV.

11. 67

B

BENE-

ORDINATIO

JUDICIO

AEQUITATE

INDISSOLUBILI

CIRCA SACRA

MICHAEL FÜRST

22. 11. 17

Carolo Ludovico Thologo Tabingensi

Vocatus Professor a. h. Primarius

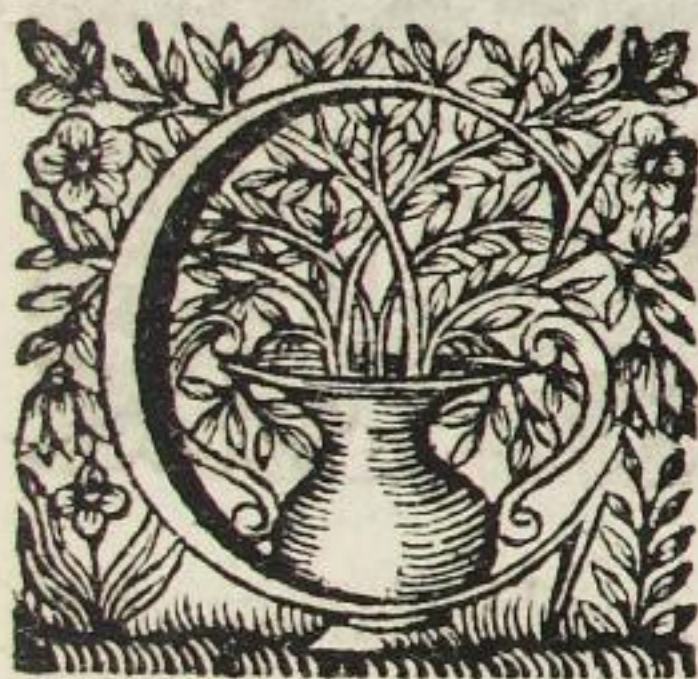
facultatis primae philosophiae

A. N. 1717

1717

1717

BENEVOLE LECTOR.

Oeperam de Judici-
 cio Æquitatis in
 dissensu circa Sacra,
 Tübingensibus Mu-
 sis valedicens, pauca
 quædam, quæ in aliquot genera-
 les classes conieceram, dicere,
 potissima ferè Orationis parte pre-
 cibus & votis expleta: unde cum
 & novæ Professionis Auspicium,
 oratione consecrandum esset, ar-
 gumentum nonnihil amplius, ex-
 temporali tamen opera, & quan-
 tum breve spatium temporis per-
 mittebat, deduxi: rescissis illis,
 quæ in utraque oratione ad officii
 formulas solennes pertinere vide-
 bantur. Vale B. L. & instituto
 fave.

Verbi divini Ministros, Academiarum præsertim Doctores Theologos maximè sollicitos esse debere, quemadmodum ad præscriptum Domini in discipulis profectus vel inchoandos, vel amplificandos Sacramenta Fidei Morumque Doctrinam explicent, confirment, & adversus Veritatis hostes vindicent, nemo dubitare potest: Sicut & illud in liquido positum est, Fideles in Domo Dei Oeconomus eò simul allaborare jure meritoque, ut dissidia in Ecclesia exorta, & pro dolor, ad terrorem fere aucta, tollantur, minuantur, vel etiam emolliantur, aut saltem, ubi tempus aut natura materiæ id non patitur, durante dissensu, communionis & Charitatis vincula inter fratres religiosè conserventur, & litium ac æmulationum ansæ, quantum fieri potest, præcidantur. Nec metuendæ hinc querelæ aut rigorosiores censuræ, quas apud Severiores subinde reperias, veluti, quod Syncretismo via paretur, veritati insidiæ struantur, & orthodoxis pericula, occulta denique errorum propagatio unice intendatur: quod utique tum maximè fieri largimur, si quis gravia Fidei dogmata & salutis fundamenta extenuare, inque problematum censuram referre ausus fuerit: cui plerumque vanus accedit prætextus, nihil præscripsisse Symbola aut Confessiones publi-

publicas, & quicquid de his sit, libertatem sentiendi merito retineri, nec vincula illa humanis pactis constituta in tyrannidem abire debere. Superest enim inter ista Syncretismi præcipitia, via, licet valdè angusta, qua studium Concordiæ & unionis piè foveri queat, & absque culpa commendari. Ipsi certè Confessores nostri, summi in Germania Principes atque Status Evangelici tum in præfatione ad Librum Concordiæ tum speciatim in ea ad Aug. Confess. ingenti zelo pacis hujus divinæ vota ac desideria profitentur. *Nos, ajunt, testatum clarè relinquimus, hîc nihil Nos, quod ad Christianam Concordiam, que cum Deo & bona Conscientia fieri possit, conciliandam conducere queat, ullo modo detrectare. Alibi offendicula, certamina & diuturnas distractiones in mentem revocant: qua fini Conciliationem controversiarum è verbo Dei extractam extare velint. Quid verò nunc anxii, non de sua duntaxat, sed de universa posteritatis salute Animi cogitarent, si præsentia tempora, fœcundissimam discordiarum segetem viderint: ubi non facilè una Academia cum altera ita convenit, ut dum omnes Lutheri disciplinam laudant, nec communi Concordiæ adversari se, videri volunt, non tamen una pars alterius opiniones, damnandi subinde erroris, schismatis, hæreseos vel Syncretismi nota gravare conetur. Hæc tanta, tamque diu radicata dissidia, quantum rebus Ecclesiæ nostræ damnum attulerint, dici non potest: non enim Adversarii duntaxat illa in sua commoda, regni-que tenebrarum sustentamenta transferre callidè nôrunt, sed & intra Ecclesiæ limites dubia de Fidei & Religionis certitudine ac divinitate per illa sunt excitata: invidia, odium & contemptus adversus Doctores in publi-*

cum passim eruperunt : pertæsa facta est hinc inde studiosa Juventus Disciplinæ sacrae, & vel desperatione solidi profectûs, vel gloriolâ imaginariæ eruditionis obcœcata inter Præceptorum turbas, sincerum discendi studium abjecit. Nutant subinde Principes, & vel separationem minantur ab Ecclesia, vel ex adverso Syncretismum moliuntur. Insultant passim Adversarii, suasque partes è damnis nostris stabiliunt. Premunt ab una parte Epicurei, imò Athei, ab altera Libertini & Enthusiastæ : Sic cuncta in deterius ruere cœperunt, lites ex litibus tractæ : antiquæ plerumque partium mortibus quievere : vel authoritate Magistratus in suspenso relictæ aut sopitæ : novæ in dies amplificantur. Laudatur orthodoxia ab omnibus, & tamen singuli singulorum percensent heterodoxiam. Res ad paucos quasi rediit. Hi restringunt dogmatum numerum, illi extendunt, nec terminos propemodum novit utraque pars, ubi subsistat. Verendum, ne, si sententia singulorum sejunctim exploretur, de pondere & momento doctrinarum, per potiora vota, ut ita loquar, unio illa adeò afflictæ adhuc magis divellatur. Quid Consilii inter hæc Vulnera Domus Jacob, quæ in vulgus vel ignorantur, vel æquo Judicio non expenduntur vel denique metu damni, utpote jacturæ famæ, reticentur. Fuere pii Theologi, qui statuum Emendationem magno Zelo quæsivere, quos inter post B. Lutherum, Gerhardus, Meisnerus, Dannhauerus, Saubertus, Glassius, Quistorpius, Reiserus, Spenerus, Hartmannus, & adhuc dum in vivis meritissimus de Ecclesia Vejelius : sed facilè animadverterunt nonnulli, quam necessarium sit, ut concordia rupta prius restituatur, quam fructus meditatae Reformationis morum sperari queat.

queat. Nec desunt consilia & medelæ tantis vulneribus ab orthodoxis Theologis passim agnitæ & expositæ, si modò illi, quorum Authoritate res geri debebat, & expediri, optimis conatibus suppetias ferrent. Interea Nos omnes eò conniti decet, ne salubribus consiliis, sufflaminandis ullo modo occasionem demus, nec mala intempestivo Zelo augeamus, sed ita disciplinam instituemus nostram, ut quam proximè accedat cordatorum Theologorum desideriis & consiliis: quò cum maxime spectet *ÆQVVM IN DISSENSV CIRCA SACRA JVDICIUM*, haud existimo, grave fore vobis, si quædam de utilissimo hoc argumento differere aggrediar: ita tamen ut temporis ratio habeatur, unde non nisi *specimen* aliquod circa præcipua, id est ea, quæ ad Doctrinam & controversias, pertinent, exhibemus, sine ullo præjudicio, salvis melioribus sententiis.

Non erat congruum summæ Conditoris Sapientiæ, ut præcipua vis mentis & facultas, absque norma & certo limite veluti vaga & in lubrico posita se exereret, unde luce rerum divinarum & humanarum intellectus instrui debebat, eo fine, ne à veri justique mensura judicium aberraret. Ubi enim semel error in consuetudinem valuit, non facile receptui locus est, dumque cæco quasi impetu mens ruit in Sententiam extra Termini Sacra: nec Religio amplius erga Numen, nec officium erga homines subsistit, quomodo simul omnis humanæ vitæ ratio atque decus tollitur. Quamobrem ipso Naturæ Rerum Authore, ita meritò constitutum est, ut judicando & censendo suum cuique tribuatur, ne ulla pars officii Christiani in tanto humanæ Societatis præsidio ac momento, adeoque nec *Æquitas* deficiat: *Æquitas* imprimis

mis, quæ rigorem in censendo diffensu circa Sacra, in justos terminos reducit, quomodo nec errori veritatis species conciliatur nec erranti perniciofa securitas promittitur, nec denique morosi affectûs æstu dissentientes injuria gravantur, gloria verò Dei & Salus proximi stabiliuntur ac promoventur: dum æqua lance ponderatur diffensus, neque major minorve declaratur, ac re ipsa est, vel consequentiarum ligamentis obscurioribus odiosus redditur. Unde quò magis hîc à recto existimandi tramite, quis deflectit, eò major iniquitatis culpa in eum redundat, ex illo quoque capite, quod religiosum Concordiæ & unionis vinculum vel nimia judicii severitate vel temeraria subtilitate rumpatur. Perspicaci hic opus est ingenio, eruditione solida, sed prudentia simul, æquitate & charitate temperata. Quærenda primum Regni Christi incrementa, & membrorum ejus inter se communio; meditanda destructio tyrrandis Satanæ: videndum inde, quid verum sit atque falsum, materiæ indoles penetranda: Argumentorum nervi ex utraque parte pro dignitate, non affectionis pretio æstimandi: certitudinis gradus quasi numerandi, ne quod probabile duntaxat & in opinione positum est, ut robur demonstrationis immotum interpreteris. Cogitandum, si rationes & momenta sint in promptu, quid prudenti silentio tolerari queat, quid non, sin exprimenda sententia: qua via, quove modo id fiat, ut ad justum scopum perveniatur, neque vel pietati erga Deum, vel officio erga Ecclesiam & proximum detrahatur, ubi tamen semper cum de veritate lis permanet, & in futurum se protrahit, charitatis interim & communionis partes in præsens se dispensare par est.

Sunt

Sunt Sacra inprimis Dogmata, & Regulæ Morum, quibus ipsa Religionis Christianæ fundamenta continentur. In his quidem dissentire & in partes divelli adeo nefas est, ut ne quidem Christiani, ne dum Doctoris Nomen sustinere queat, qui eorum quicquam negare vel oppugnare audeat. Sed hic æquus Judex de eo maxime sollicitus erit, ut ipsum caput & nervum Doctrinæ à quilibuscunque partibus, id quod principale est & fundamentale à minus principali distinguat: propositiones, quæ vel Fundamentum Fidei constituunt, vel arctiori cum eo, imò indivulso nexu cohærent, ab iis, quæ non æquo conjunctionis gradu vel necessitate se produnt. Expendet probè discrimen dogmatis & Explicationis eò spectantis, quæ diversa subinde ab alia esse potest, quoad terminos modumque proponendi, ut tamen utraque in Fundamento & capite coalescant & amicè conspirent; quemadmodum diversæ ad eundem terminum viæ concurrunt, diversa media ad eundem scopum tendunt. Veritas quidem una est & individua, at modus eam indagandi vel dilucidandi non idem, si cui ἀριβείας & dexteritatis nomen tribuat Æquitas: alteri propterea nequaquam dicam hæreseos impinget, si modò Fidei sacra non temeraverit, vel sublesti consilii molimine vel ignorantia adscito vitio.

In dissensu præterea ipso spectabit, num directè primas illas Veritatis & salutis lineas convellat, an ex obliquo duntaxat, & ex consequentia: quam firma illa sit ac solida, quamque perspicua: & num ab adversa parte agnoscat: sin secus; mens æqui cupida, juxta id potius, quod in præsens se exerit, veritatis nempe Confessionem,

C

judi-

judicabit dissentientem, quàm id, quod in futuram demum discussionem se resolvit, dissensus nempe conditionem, ne communio & charitas, quæ perspicuis rationibus elucescunt, cedere cogantur illi, quod in ancipiti collocatum est.

Quod si capitales Fidei propositiones sententiæ divisu impetantur, & impia adeò contradictione destruat, quod Regulâ Fidei & pietatis constitutum est; haud iniquus propterea Judex erit, qui perversam istam carnis sapientiam justo stylo designat, & errorem per se noxium saluti, ac hæresin, juxta indolem suam declarat: neque enim sub iniquitatis censum venire potest, quod veritati congruum, ab ipsa præterea necessitate Ecclesiæ & charitate proximi profectum est, vel potius expressum. Spiritus S. anathemata denunciatur illis, qui aliud Evangelium prædicant, quàm quod jam annunciatum est: monet præterea, ut caveamus à falsis Doctoribus, & num ex Deo sint, exploremus: at quomodo explorabis ad fructum providentiæ, si æquum Judicium deficiat? quomodo cavebis à deceptoribus, si non nudentur specie sua, & justo judicio larva detrahatur. Vaniloquis os obturandum esse, monet Paulus, Hæreticum post unam alteramque admonitionem vitandum tanquam *αὐτοκατάκριτον*: denunciatur à Johanne & Thaddæo noxiæ doctrinæ condemnatio, suggerente judicium Spiritu S.: quis adversus æquitatem id factum esse dixerit? Nimirum non æquitatis terminos statim supergreditur, quod zeli instinctu factum est: nam & pietatis & æquitatis & prudentiæ zelus, præceptis, Christi & Apostolorum exemplo munitus, Antiquitatis insuper consensu declaratus est.

Sed

Sed & hic Æquitas denuò provida est, ac in classes & ordines dispescit, quæ generaliori hæreseos titulo, disciplina effert, & Anathematis fulmine percellit. Sunt enim divina effata, quæ tanto necessitatis gradu constringuntur, ut fidei & Salutis participes fieri nequeant, qui eorum quicquam ignorant vel negant: quæ tamen ipsa aliquando diversi generis sunt. Exemplum B. Musæus hoc suppeditat: Misericors ac benignissimum Numen omnium Mortalium velle Salutem & desiderare, nolle autem, ut quisquam pereat, Christum pro omnibus esse mortuum, in Doctrina verè catholica & orthodoxa, extra dubium positum est: illud quoque difficultate caret, neminem modo ordinario & consueto per Scripturas sacras aliter convinci posse, Deum sui misereri velle, Christum pro se mortuum esse. Cum tamen simpliciores fideles subinde Fidei mysteria, implicitè tantum in SS. contenta & per consequentiã elicenda firmissimo comprehendant assensu absque discursu è SS. deducto; ut: Deum in essentia unum, in personis trinum, in Christo duas esse naturas, unam verò personam: cum vim consequentiæ vel non attendant, vel non intelligant, & certum sit, Spiritus S. virtutem movendi & in consensum trahendi per verbum, æquè junctam esse conclusionibus ex illo deductis, quam sensui verbis SS. immediatè significato; sponte fluit, fieri posse hinc ut simplices isti homines, non cogitando de universali signo ferantur in divinum assensum, adeoque & seposita illa universali enunciatione, Deus vult omnium misereri, credant divino assensu, idem benignissimum Numen velle & sui misereri.

Cæterum haud iniquum fuit Judicium Patrum & Conciliorum, de Ario, Macedonio Nestorio, Eutyche, Pelagio & similibus hæreticis, quando errores eorum damnarunt, & ipsos Patronos Ecclesiastica communione indignos & à salute æterna extorres pronunciarunt. Non Papalis tyrannidis prolesiones hæc erant, nec affectuum protrusi foetus. Num enim summa Salutis mysteria & præsidia, de Deo uno & trino, de Filio Dei ejusque æterna Origine ac Oeconomia, ut Veteres loqvuntur de Spiritu S. deque gratia & misericordia erga lapsos & cruciatibus æternis obnoxios mortales & similia libertati sentiendi, relinquenda fuerant? num summa Fidei Capita & pietatis opinionum monstris deturpanda? Fundamenta veri & recti cultus in argumenta petulantiaæ humani ingenii laxanda? Unus Deus, unus cultus à quo, qui aberrat, non verum Deum sed cerebri sui idolum colit. Neque ad lusum tantum vel altercandi materiam illa duntaxat sunt revelata, quæ tanta in verbo divino luce radiant, & qui dissensum hîc ab ea quam profiteretur Ecclesia, Sententia, eructare non erubescit, perinde facit suo modo, atque prima Naturæ principia inficietur, nam quemadmodum hæc menti sunt impressa, ut non possint non illa percipere, & conclusiones congruas inde elicere iisque assentiri, qui tantum non obduruerunt; ita ista tanta perspicuitate in SS. sunt exarata, ut qui sensu & mentis usu non sunt destituti, si modò malitiosè non obluçtati fuerint Spiritui S. qui pulsat, illuminat & obsignat, ad agnitionem veritatis certò perveniant. Neque est cur Adversarii tam luculentæ Veritatis innocentes & bonæ Fidei possessores præsumantur ac deprædicentur, qui divinæ lucis radiis se collustrari

strari

strari non patiuntur, dum Amore sui velut obducto ve-
lamine, vel disciplina vitio calloque hypothesium ac præ-
judiciorum obcæcati sunt: à quibus si liberare se neque-
unt, ut Spiritus S. ductum sequantur, non tamen Deo im-
putari debet, quod apud illos mala educatione, erroris
consuetudine & similibus convaluit: nec contra Regu-
lam veritatis æternæ Salutis participes pronunciandi, qui
iusto Dei iudicio corruptæ rationis ludibriis relictæ sunt,
non attendentes divinis effatis, quicquid exterius præten-
dant. In promptu enim sunt media & principia,
immutabili quasi lege & perpetuo usu firmata, quorum
beneficio in iis quæ in tanta, qua diximus, luce sunt posi-
ta, conceptum divinæ menti conformem indagare quis-
que potest, & allucente Sp. Sancto assequi. Unde pesti-
lentem rectè pronunciarunt *Reformati* illum *Remon-
strantium* errorem: Neminem obligari ad verum sensum
verbi divini sequendum contra conscientiam suam,
licet erroneam: quod quid aliud est, quam hæresibus qui-
busvis aperire Januam, Religionem vero ac Fidem in exi-
lium pellere. Excutiendus potius error, conscientia ver-
bo Dei submittenda: Facultates hominis vel non excultæ,
vel pravo usu detritæ & corruptæ nunquam mensuram da-
re possunt certitudini sensus divini, aut securitati coram
Iudicio Dei. Pone enim, si lubet, insuperabiles in hac
sententia orthodoxa simplicitati restare difficultates, &
severam nimis videri Sententiam divinam: condemnan-
tem eos, qui fecerunt quantum potuerunt: tamen tutius
est, adstringendo mentem Regulæ divinæ, iudicia Numinis
pia submissione mirari, quàm invitâ illâ adulari huma-
nis opinionibus, & securitatem polliceri conscientiæ in

spem perniciosam indulgentiæ, quicquid mens ebria deliraverit.

Itaque nec iniquum est Judicium Ecclesiæ nostræ Doctorum & Confessorum nostrorum occupatum in dissensu Hæresium & Sectarum, quando ad imitationem piæ Antiquitatis illum doctrinæ Salutari & Fundamento adversum judicarunt, & post diligentem discussionem ad piam concordiam in veritate se adstrinxere, ac dissentientium errores damnarunt: neque enim circa levia ille duntaxat versatur, sed magna & fundamentalia. Nec malè iidem Pii in libro Concordiæ profitentur, se ne latum quidem unguem vel à rebus ipsis vel à phrasibus discessuros: quamquam Æquitas Theologica & hîc interponat discrimen inter ea, quæ ipsam doctrinæ formam & substantiam concernunt, & quæ tantum circumstantias aliquas attingunt, veluti ordinem numerum, argumentorum nervum, alio & alio modo exhibitum: ut sub exemplo loquar: Formula Concordiæ in doctrina de Communicatione Idiomatum, quam vocant Theologi, secundo loco ponit, id, quod alii tertio: Eadem ad primam classem refert illas propositiones, quibus idioma divinæ naturæ de Christo homine prædicatur: at aliter procedunt alii Theologi, quos nemo propterea à Doctrina F. C. recessisse arguet.

Porro quod pietatis & sanctitatis regulas attinet, dissensus circa illas non potest non pro noxio declarari ab æquo judicio: *Sine Sanctimonia enim nemo videbit Dominum. Hebr. XII. 14.* Si modò dissensus sit fundamentalis, qualis pridem erupit in horrendis decretis Simonis Magi & Gnosticorum; ubi *Irenæo, Theodoreto, Epiphanio* aliisque fidem adhibemus

hibemus, juxta quos Gnostici spurcissimis actionibus
 justis honestique rationem affinxere, nec operationes re-
 apse justas admiserunt: hinc speciatim vaga libido, cædes
 infantum cæsumque viscerationes in genere bonorum
 censebantur. Aliter planè judicat æquitas de dissensu
 circa quæstiones subortas, quæ vel circumstantias exer-
 citii pietatis, veluti tempus & similes concernunt, quem-
 admodum de ratione morali septimi diei in circulo heb-
 domadario inter Theologos disputatum est: vel consilia
 promovendæ pietatis & removendorum impedimento-
 rum spectant, quò pertinent quæstiones de Collegiis Pie-
 tatis instituendis pridem disputatæ.

Jam quod concernit alia dissensûs momenta inter no-
 strates: *imprimis* occurrunt difficultates Scripturæ S. sub-
 inde inextricabiles propemodum: quamquam complu-
 res progressu temporis feliciter evolutæ sint: quæ veterum
 studio expediri non poterant. Hic nonnulli non rarò corru-
 ptionem librariorum incuria emergentem vel suspicantur,
 vel statuunt, *Lutherus* ipse, & qui eum sequuntur alii Docto-
 res. Reliqui tamen, profundius se rem expendere putantes,
 existimarunt: perfectioni & puritati Sripturæ sacræ tanta
 cura adversus Pontificios & male sanos Criticos assertæ mul-
 tum derogari: Argumenta enim quibus illam tuentur,
 nihil tale admittere: cælum & terram prius transire de-
 bere, quam jota Legis aut unus apex pereat: quod & divi-
 næ providentiæ est convenientius, utpote quæ in per-
 petuam veritatis salutiferæ normam hos libros destinavit
 neque valida videbatur exceptio: sufficere integritatem
 ac puritatem in rebus doctrinæ & morum, licet in levio-
 ribus quibusdam irrepsisse menda, per omnes codices sta-
 tuatur:

tuatur: nam ipsæ illæ doctrinæ & morum partes ac regulæ, levioribus etiam mixtæ sunt: quæ si divino permissu vel incuria vel temeritate mutata fuere & corrupta; illa sanè quæ his inserta sunt, ancipiti loco ponuntur; neque norma sine ullo defectu foret, quod verò divinitatis characteri adversatur. Nemo tamen propterea vel Lutherum, vel alios post ipsum erroris Pontificii arguet: cum sincera mens eorum satis sit nota, nec enim vel temerarii sunt in Scripturam sacram, ut Pontificii, nec vulgatam præferre præsumunt, nec Capelli improbant audaciam: nec semper sententiam suam tanquam certam ponunt: Sed difficultatibus constricti, ubi eluctari nequeunt, id expendunt: num Scripturæ sacræ ita puræ sint ac perfectæ, ut nequidem in minimis ac levissimis aliquid corruptelæ subrepere potuerit? & num tutius sit: aliquas circà minutiora in scripturis largiri corruptelas, quam conari, omnes in universum nodos evolvere & explicare? hic, quemadmodum ex una parte nervus dictorum, quæ de puritate & integritate SS. testantur, & normæ divinæ perfectæ necessitas pressius consideratur; ita ex altera difficultatum indoles sollicitius & eò expenditur, ne quidvis ad quælibet respondendi conatu Scripturæ orbi potius prostituantur, & dum lux quæritur tenebris, ludibrio exponatur sensus contortis interpretationibus exterebratus. Felicitates tamen superatas videas difficultates gravissimas passim apud Theologos nostros. conf. Waltherus, Glassius, Calovius, in Crit. Sacr. Seb. Schmidius & alii.

Jam

In ipsa præterea Scripturæ Sacræ Interpretatione, multum variant Doctores: Fidei unitate salva manente & inconcussa Doctrinâ. Si porrò testimonia & Fundamenta respiciamus; non rarò dissensus est, vel in selectu argumentorum, vel in nervo argumentandi. Haud repetemus antiquas lites, sed id tantum monere fas erit, hoc tempore, ubi victoria & Triumphus I. C. in resurrectione adhuc apud Nos solennius prædicatur & laudatur: cum hac Descensum Christi ad inferos in Symbolo Apostolico ita conjunctum esse, ut facilè pateat: Sepulturam & Descensum hunc tanquam diversos Articulos distingui, unde in Declaratione solida Confessores pii hanc explicationem de ea subjiciunt: simpliciter credimus, quod tota Persona, Deus & homo ad inferos descenderit, & diabolo omnem vim & potentiam eripuerit: quomodo verò id effecerit, non est, ut argutis & sublimibus rationibus scrutemur. Ita illi. Sed quod Fundamenta attinet, de iis nihil subjicit formula Concordiæ, at Theologi in eorum indagazione planè dissentiunt. Nonnulli enim locum *Petrinum* priore epistola cap. III. v. 18. seq. ceu principale Fundamentum adducunt, utpote quo dicatur; Christum *vivificatum Spiritu, in illo abiisse, & spiritibus, qui erant in carcere, prædicasse.* Alii verò ex adverso eum planè obscurum & difficilem judicant, undeque verus & realis Descensus Christi in infernum haud demonstrari queat. Substituunt ergò alia loca, veluti Psalmum sexagesimum octavum vers. 19. *ascendisti in altum, captivam duxisti captivitatem,* addito altero ad *Ephesios: IV, 9. Hoc quod ascendit, quid est, nisi quod quod etiam descendit prius in inferiores partes terræ.* Alii sola confessione descensus ad inferos contenti, ad exemplum F. Concordiæ, de ipsa Confirmatione

D

haud

haud cogitant. Non concernit dissensus partem doctrinae, talem, sine cuius notitia salutis aeternae particeps quis fieri nequeat, nam qui credit: Christum propter peccata nostra traditum & propter Justificationem nostram resuscitatum, etsi explicitè descensum ad inferos non concipiat, fundamentum tamen tenet. Sed nec in ipsa doctrinae huius substantia dissentiunt Doctores. Nam quod argumentorum diversitatem attinet: ea non ipsi nocet causa: possunt duabus aut pluribus viis ad eundem scopum tendere viatores, licet unus praeter altero expeditiori itinere, si modo res ipsa obtineatur: reliquum quod est dissensus, non nisi in quaestionem exegeticam recurrit: num rectius ex hoc an altero dicto demonstratur Articuli veritas? neque valeret tum exceptio: si unius partis Fundamenta ab altera declarantur invalida; ipsa veritas destituta fulcris corruet: nam utraque dissentientium pars ita tamen retinet ac tuetur veritatis punctum, ut, licet alterius imputatione, non tamen propria opinione destituatur robore, ut veritatem deserat. Sed hic nervi intendendi, studiumque adhibendum, ut selectus testimoniorum instituat, ne veritas in dubio fluctuet: instituenda igitur adcurata testimoniorum comparatio, & quod obscurius est, removeatur, ut id quod perspicue deductum vel sponte sua fluit, ad omnium, qui praerudiciis non obcoecati sunt, captum, retineatur & communi suffragio adprobetur. Quod si nondum factum est, tantisper permittat pars alteri rationes; donec & ipsa lucem pro tenebris, certa pro dubiis exosculetur. Facilis autem in multis esset decisio ad unanimum consensum profutura, si modò *Φιλαντία* multos non fascinaisset, ut libentius non vivere, quam semel praercepta sen-

sententia ac disciplina eorum, qui in errorem ipsos induxere, cedere velint.

Sunt verò & tremenda salutis mysteria alia, in quorum explicatione non omninò conveniunt Theologi, concordés tamen in cæteris, & vinculum unionis constanter servantes: Non memorabo illa dissensûs momenta, quæ in fundo tantum in terminos aut scholasticam subtilitatem desinunt, quemadmodum fit interdum in doctrina de Deo Trinuno, de Christo, quæ summa capita ad genium simplicitatis piscatoriæ curatius tractari debent: sed ex illis potius exemplum producere fas erit, quæ rem ipsam magis spectant: quale est istud *de omnipræsencia Christi & statu exinanitionis* dissidium: non equidem res videbatur exigui ponderis, quippe gravissima implicantur doctrinæ capita: admiranda illa in Christo unio personalis & quæ eam sequitur priorum communicatio: ipsum Christi meritum & satisfactio, nam si status, quo se humiliasse dicitur Christus, & obediens factus Patri ad mortem usque crucis, non ita explicetur, ut ἰσορροπῶν istud pretium & satisfactio firma stet & inconcussa, actum est de Salute nostra, quæ huic Doctrinæ tanquam præcipuo fundamento innititur. Rursus: nisi Doctrina de omnipræsencia Carnis Christi & Statu Exinanitionis ita explicetur, ut mysterium illud magnum pietatis de unione personali & communicatione Idiomatum integrum maneat; destituemur Mediatore, qui sine illa unione personali, Naturarum & priorum communicatione esse non potest. Considerantur ex utraque parte, tum communioris sententiæ, cui adstipulor, tum alterius, dicta Scripturæ Sacræ, ut pateat, & de illius sensu, & gravissimorum Articulorum inte-

gritate Theologos sollicitos esse. Deinde uterque dissentientium Fundamentum retinent doctrinæ de satisfactione, unione personali & communicatione idiomatum, quam vocant Theologi, eamque adversus Jesuitas & Reformatos unanimi consensu tuentur. *Tertiò* nemo dubitat: Christum Dominum & Regem cœli & terræ, postquam ad dextram Dei evedcty est, etiam quoad carnem, omnipræsenti & omnipotenti ratione gubernare omnia; unde *quartò* quæstio restat de eo, quod pridem fuit ac præteriit, quomodo se habuerit: status nimirum Exinanitionis & omnipræsentiæ tum temporis? non, quòd propterea præcisè exigui momenti sit: sed quod retento in memoratis antea punctis unanimi consensu, tanti non sit æstimanda quæstio, ut Fidei & Disciplinæ communio propterea rumpi debeat: id quod præter Electorales olim in *Pupilla Saxon. Apol.* etiam alii Theologi pii pacemque amantes sentiunt, qui dissentientes facile tolerant. Quamquam autem olim quælibet dissentientium pars graves alteri errores per consequentiam imputaverit, pro viribus tamen utraque eas declinavit, & eo ipso testata est: se nequaquam imputatis adstipulari; unde parum æquitatis vel charitatis habere potest, si quis dissensum hunc in speciem schismatis aut implacabilis odii fundamentum expolire audeat: id tamen etiam observant consequentias & nexus non posse non obscuros interdum & ancipites esse: nam, dum ponitur mysterium in his, ex quo, & circa quod deinceps consequentiæ instituantur, non tota simul indoles & natura mysterii concipi potest & introspecti: cum tamen subinde ex hypothesis penitioris cognitioris & plenioris instituantur nexus, & non ex eo solo quod revelatum est: unde ob-

scuri-

scuritas Doctrinæ Sacræ cultoribus se oggerit, ut se expedire nequeant: dum nexuum spectra vident, haud attendentes, originem, num ritè ex eo quod revelatum est, sint instituti? num verò ex hypothesi plenè & consummatè cogniti mysterii.

Succedat aliud exemplum de unione illa mystica Dei cum Fidelibus, quam Scriptura sacra Nobis per similia declarat, dicitur ad pios *venire Deus, in illis habitare, illi vicissim ejus templa, item Deo agglutinati, unus cum ipso Spiritus &c.* certum est, hanc mysticam unionem, diversam planè esse tum ab illa, quæ in personis divinis est unio vel potius unitas, tum ab ea, quæ in Christo est naturarum, tum denique ab ista, quæ in Cœna Domini est inter panem & corpus, vinum & sanguinem Christi. Neque dubium, re ipsa & quoad substantiam, adeoque non mera gratia & opere, piis intimè præsentem esse, ipsisque unitum: at quando cœptum est disputare occasione modorum loquendi & phrasium, queis Deus venire dicitur, ad fideles, & similia: an propior illis sit substantiâ quàm impiis? Dissensum inde ortum esse non mirum, facilè enim fieri poterat, ut, dum ab una parte formulæ istæ phrasisque, quibus venire ad pios & intime ipsis conjunctus dicitur Deus, rigorosius premerentur, in mentem veniret, propior Substantialis propinquitatis gradus ad pios, quàm impios. Ab altera verò Parte observatum fuit, in ejusmodi phrasibus & loquendi modis, ubi mysteria per modum à rebus humanis desumptum enunciantur, non tam verba morosius premenda esse, quam naturam & conditionem divinæ Majestatis ponderandam, alibi in Scriptura Sacra expressam, & lumine Naturæ quoque suo

modo dignoscendam: ut divina *κατὰ πρέπον Θεῖον* explicentur; quomodo propior gradus dictæ modò propinquitatis ne quidem concipi posse videatur, quin infinitæ ac perfectissimè præsentī Majestati derogetur: unde, si novus & propior ille gradus ultra gratiæ divinæ & benignorum operum manifestationem & accessum extendatur ob literæ vim; explicari tamen non posse aut dici: in quo illa major propinquitas subsistat, & Christiano Philosopho in id maximè respiciendum, ne infinitum divisione fiat finitum, immensum coerceatur certis terminis atque limitibus: quicquid dicas de novo modo vel gradu propiore, vel exemplis singularibus: sed nec ad usum Christianum decisio spectat, in eo enim positum est fidelium solatium, quòd Deus ipsis prope sit, cum ipsis & in ipsis, non ad iudicium & pœnas, sed gratiam & beneficia: ut foveat, conservet, ornet ad veram & duraturam felicitatem.

Atque hæc nos deducunt porrò ad uberiores meditationem earum quæstionum, ubi disquiritur; *an Sententia Analogiæ Fidei adversetur?* nam hæc una præcipuarum difficultatum causa & origo est, quod Analogia sive proportio illa Articulorum & Connexio inter se tenerrimo & secretissimo subinde vinculo & habitudine nitatur, cui proinde quid congruum sit, quid non, non semper in præsens se prodit, sed adcuratiore demum scrutamine patescit. In dissensu itaque de eo, quid sit Fidei analogum, quid non? æquus Judex omnia huc pertinentia, cum cura ac sollicitudine sibi ob oculos ponit: Analogiæ Fidei naturam præcipuè, quam B. Mylius nervosè descripsit Articulorum Religionis Consensum & Harmoniam.

niam. Deinde non id statim Analogiæ huic repugnare censebit, quod ab unius vel alterius Theologi sententia remotum est. Ipsa propositio & habitudo sententiæ privatæ ad dogmata & Religionis capita consideranda: videndum quid in recessu habeat, & virtute sua contineat opinio: distinguendæ tamen probè consequentiæ, queis aliquid Fidei analogum vel minus judicatur. Sunt enim nexus interdum dubii, obscuriores ac remotiores: eo minus proinde admittendi, quò periculosius est: Fratris dissensum Analogiæ Fidei adversum declarare. Illud verò maximè observandum, ne analogiam Fidei cum instrumentis seu rationibus, quarum beneficio illa indagatur, confundamus: illa enim divina est, Scripturis ipsis contenta: rationes verò & media indagandi etiam aliunde petuntur: interdum enim ab ipsis Scriptoribus Θεοπνεύστοις aliquid Analogiæ istius clarius ostenditur, vid. illustre exemplum 1. Cor. XV, 12. ubi Apostolus comparationem erroris, Resurrectionem negantis cum resurrectione Christi, & salute humana in universum instituit. Cæterum in subsidium Analogiæ hujus dignoscendæ haud immeritò sumuntur libri symbolici, quos vocamus: non tamen æquus Judex id statim Analogiæ Fidei adversari censebit, quod quacunque ratione à symbolis dissentit, substantia ipsa, Fidei doctrina hic attendi debet. Porro multa primo aspectu videntur conformia Fidei vel ab ipsa difformia, quæ verò temporis progressu & adcurata meditatione magis illucescunt, unde nequaquam committendum, ut quis præceps sit Judicio; tamen, qui manifestò proditi sunt errores, intempestivo silentio vel charitatis malè ordinatæ proposito dimittere, vel se non legisse falsò testari,

ri,

ri, aut legere nolle demum turpe est, nec cum sinceritate Theologica stare potest. Id verò in quæstionibus noviter exortis, quæque graves sunt & difficiles, magnam postulat tolerantiam & misericordiam, si quid innocenti, industria adhibitâ, nihilominus excidat, quod cum Regula Fidei conciliari statim nequeat: at ubi quæstio jam satis est discussa, imò publica Authoritate Ecclesiæ è verbo Dei illustrata & decisa, non pari tolerantia tractari merentur dissentientes. Piis Ecclesiæ doctoribus multa exciderunt, tum in modis & phrasibus loquendi, tum in sententiis ipsis, quæ progressu temporis emendata sunt & dilucidata, at hodie prætextu Antiquitatis illa repetere & excussa stramenta orbi obtrudere velle, maligni animi character esset: quemadmodum ex adverso ingens ingratitude macula iis accedit, qui pium eorum zelum vel sententias, quæ tolerari poterant, duris censuris orbi prostituere audent. Plures dissensus classes momenta & exempla colligi poterant: inque illis iudicii æqui Specimen exhiberi, sed hæc, quæ dicta sunt, sufficere possunt, lucemque subinde præbere aliis. Hæc ipsa verò de æquo iudicio, morali potius quam polemico instituto dicta sibi quoque æquum pollicentur iudicium.

Coll. Diss. A 16 B. 11. 4